

NÜFUS COĞRAFYASI

Sınırları belli bir alanda, belli bir süre içinde yaşayan insan sayısına "nüfus" denir. Bir yerde nüfus a) Doğumlarla b) Göçlerle artar. Nüfusun artışı üzerinde;

1-Doğumların artması 2-Ortalama ömrün uzaması 3- Devlet politikaları 4-Sağlık(tıp) ve beslenme şartlarının iyileşmesi 5- Yaşam standardının yükselmesi 6-Gelenekler ve dini inançlar etkili olmuştur.

Nüfusu ve nüfusun çeşitli özelliklerini saptamak amacıyla belirli bir günde yapılan sayım işlemine "nüfus sayımı" denir.

Nüfus sayımları niçin yapılır?

Bir ülkedeki nüfusun miktarı, niteliği, ekonomik faaliyetlere göre dağılımı, yaş grubu ve cinsiyet yapısı gibi özelliklerin bilinmesi gerekir ki ileride dönük bir kalkınma planı yapılabilir. Modern nüfus sayımlarının yapılmasının nedeni **nüfusun niteliklerini** tespit etmektir. Çünkü ülke kaynaklarının doğru kullanılmasında ve kalkınma önceliklerinin belirlenmesinde nüfusun niteliklerinin bilinmesi önemlidir.

Nüfus sayımları sonucunda nüfusa ait şu bilgilere ulaşılır:

*Ülkenin nüfus miktarı

*Yaş grupları *Kent ve kırsal nüfusu *Nüfusun eğitim durumu *Nüfusun mesleklerle göre dağılımı *Nüfusun cinsiyet durumu *Nüfus hareketleri

Nüfus artış hızı: Bir yerde, bir yıl içinde doğanlarla kazanılan nüfus ölümlerle kaybedilen nüfustan fazla ise orada doğal nüfus artışı vardır ve bu artış oranı yüzde(%) ya da genelde binde(%0) olarak ifade edilir.

Dünya'da nüfus artış hızı ortalama %0 12 civarındadır. Bu oran gelişmemiş ülkelerde çok yüksek iken (%0 20-30) gelişmiş Avrupa ülkelerinde ise çok düşüktür (%0 1-4)

Not: Bir ülkede nüfus artış hızının yıldan yıla düşmesi orada nüfusun azaldığı anlamına gelmez.

Dünya nüfusunda **3 büyük sıçrama dönemi** olmuştur. **Birincisi:** yaklaşık 2 milyon yıl önce insanların alet yapımını keşfetmesiyle, **ikincisi:** yaklaşık 10000 yıl önce yerleşik hayata geçince, **üçüncüsü:** sanayi devrimi ile gerçekleşmiştir.

NÜFUSUN DAĞILIŞINA ETKİ EDEN FAKTÖRLER

1-İklim şartları 2-Yerçekilleri 3- Yükselti 4-Toprak özellikleri 5- Su kaynakları 6-Bitki örtüsü 7-Kara ve denizlerin dağılışı 8-Tarım 9-Sanayi ve ticaret 10-Yer altı kaynakları 11-Ulaşım 12-Turizm

DÜNYADA FAZLA NÜFUSLANMIŞ YERLER

1-Güney ve Güneydoğu Asya (Pakistan, Hindistan, Çin, Bangladeş, Japonya, Endonezya) 2-Avrupa kıtası 3-Kuzey Amerika'nın doğu kıyıları 4- Afrika'da Nil vadisi

DÜNYADA AZ NÜFUSLANMIŞ YERLER

1-Kuzey ve Güney Kutup Çevreleri(Antarktika) 2-Çöller 3-Yüksek dağlar 4- Ekvatorial bölgede yağmur ormanları alanlarında (Amazon ve Kongo havzaları) 5- Bataklıklar 6- Karasal bölgeler

Bir ülkede yıllık gerçek nüfus artışı , doğal nüfus artışından az ise o ülke başka ülkelere göç veriyordur.

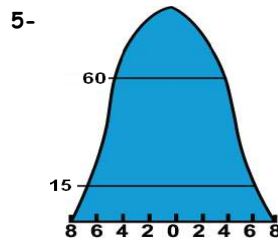
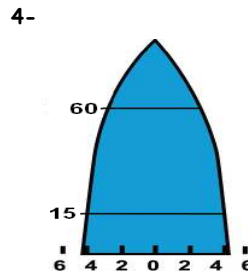
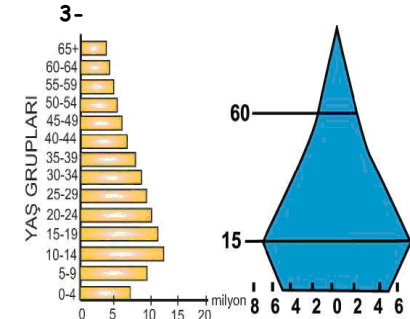
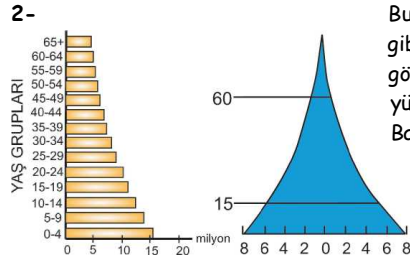
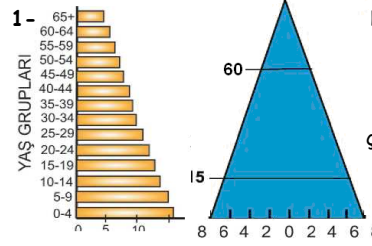
NÜFUS ARTIŞININ OLUMSUZ SONUÇLARI

1-Kişi başına düşen milli gelir azalır. 2- Kalkınma hızı düşer (Demografik yatırımlar arttığı için) 3-İşsizlik artar. 4-Köyden şehre göç artar 5-Altyapı, trafik, eğitim ve sağlık alanında sorunlar ortaya çıkar. 6-Doğal kaynaklar aşırı tüketilir. 7-Çevre kirliliği artar. 8- Şehirlerde konut sıkıntısına bağlı olarak plansız, çarpık şehirleşme ve gecekondulaşma artar

NÜFUS ARTIŞININ OLUMLU SONUÇLARI

1- Mal ve hizmetlere olan talep artar. 2- İç ticaret hacmi genişler 3- Devletin vergi gelirleri artar 4- İş gücü fazladır. 5- İşçi ücretleri düşer.

NÜFUS PİRAMİTLERİ: Bir ülke nüfusunun yaş durumunu gösteren grafiklere nüfus piramidi denir. Nüfus piramitlerine bakılarak; nüfusun yaş grupları, cinsiyet durumu, çocuk, genç ve yaşlı nüfus miktarları, bağımlı nüfus miktarı, çalışma çağındaki nüfusu tespit edilebilir. Nüfus piramitlerine bakılarak ülkenin gelişmişlik düzeyi hakkında yorum yapılabilir.

Nüfusla ilgili bazı önemli terimler:

Demografi: Nüfus bilimi

Demografik yatırım: Nüfusa yönelik yapılan yatırımlar (okul, hastane, yol köprü vs)

Çocuk nüfus:0-15 yaş grubu nüfus

Genç nüfus: 15-35yaş grubu nüfus

Yaşlı nüfus: 65 yaş üstü nüfus

Bağımlı nüfus: Çocuk ve 65 yaş üstü nüfus

Çalışma çağındaki nüfus: 15-65 yaş grubu nüfus

Çalışan (faal) nüfus: 15-65 yaş grubu içinde herhangi bir işte çalışan nüfus

TÜRKİYE'DE YERLEŞME

Ülkemizde yerleşmeler 2 ana gruba ayrılır.

A) KIRSAL YERLEŞME: Kır, boş alan, arazi demektir. Köy ve köy altı yerleşmelerine kır yerleşmesi denir. Kır yerleşmeleri evlerin birbirine göre durumuna bağlı olarak 2'ye ayrılır

a) Dağınık yerleşme: Evler birbirinden uzakta yapılmıştır. Bu tip yerleşmeler arazinin dağlık ve engebeli, su kaynaklarının fazla olduğu yerlerde (Karadeniz ve Akdeniz bölgeleri, Doğu Anadolu'nun bazı kesimleri) görülür.

b) Toplu yerleşme: Evler birbirine çok yakın hatta bitişik durumda olabilir. Bu tip yerleşmeler, arazinin engebesiz, su kaynaklarının az olduğu yerlerde (İç Anadolu, Güneydoğu Anadolu) görülür.

KIRSAL KESİMDE MESKEN TİPLERİ

Mesken "ev" demektir. Kırsal kesimlerde mesken tipleri üzerinde etkili olan faktörler; iklim şartları, bölgede kolaylıkla bulunan yapı malzemesi, bitki örtüsü, arazi yapısı(kayaçlar) ve gelir düzeyidir.

Not: Kırsal kesimde genel olarak mesken tipleri üzerinde **doğal şartların** etkisi vardır.

1) Ahşap (ağaç) evler: Bitki örtüsünün orman olduğu bölgelerde (Karadeniz kıyıları) görülür.

2) Taş evler: Özellikle Akdeniz, Ege ve Doğu Anadolu bölgelerinde görülür.

3) Toprak(Kerpiç) evler: Kurak ve yarı kurak iklim bölgelerinde (İç Anad.,Güneydoğu Anadolu) görülür.

KIRSAL YERLEŞME TİPLERİ

1) Köy altı yerleşmeleri: Köyden küçük olup köy yakınlarında kurulan, geçici ya da kalıcı olarak kullanılan küçük yerleşmelerdir.

a) Kom: Doğu Anadolu'da hayvancılık yapılan geçici yerleşme

b) Mezra: Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu'da tarım ve hayvancılık yapılır.

c) Yayla: Karadeniz ve Doğu Anadolu'da hayvancılık yapmak, Akdeniz Bölgesinde ise daha çok sıcaklardan korunmak amacıyla çıkılan yüksek yerlerdir.

d) Oba: Toroslar(Akdeniz) ve Ege'de hayvancılık yapan göçerlerin, yaylaya çıkarken kullandıkları, genelde çadırlardan oluşan geçici yerleşmelerdir.

e) Divan: Batı Karadeniz'de(Samsun, Sinop, Kastamonu, Bolu) tarım ve hayvancılık yapılan yerleşmelerdir.

f) Dalyan: Ege kıyılarında balıkçılık yapılan yerlerde balıkçı kulübelerinden oluşan yerleşmelerdir.

g) Çiftlik: Nüfusu kalabalık şehirlere yakın yerlerde kurulan, modern tarım ve hayvancılığın yapıldığı yerleşmelerdir

2) Mahalle:

3) Köy: Nüfusu 2000'den az olan yerleşmelere denir. Ekonomik faaliyetler çeşitlenmemiştir.

4) Kasaba: Nüfusu 2000-10000 arasında olan yerleşmelerdir.

B) ŞEHİR YERLEŞMELERİ Nüfusu 10000'den fazla olan yerleşmelerdir. İlçe ve ilçeler nüfusu 10000'den az olsa bile şehir olarak kabul edilirler. Şehirler 2 grupta sınıflandırılırlar

1) Nüfuslarına göre şehirler; Küçük şehirler, orta büyüklükte şehirler, büyük şehirler (Metropol) gibi kısımlara ayrılır.

2) Fonksiyonlarına göre şehirler: Bir şehri büyüten, geliştiren, sahip olduğu özelliklerin tamamı o şehrin fonksiyonudur. Şehirler sahip oldukları fonksiyonlarına bağlı olarak gelişme gösterirler.

a) Tarım şehirleri: Aydın, Konya, Artvin, Rize, Çorum vs.

b) Sanayi şehirleri: İstanbul, İzmit, Sakarya, Bursa, Eskişehir, Kırıkkale, Kayseri, Karabük,

c) Liman şehirleri: Bir şehrin sahip olduğu limana bağlı olarak gelişebilmesi için limanın "hinterland"ının geniş olması gerekir.

Hinterland: Bir şehrin iç kesimlerle olan bağlantısıdır. Eğer yer şekilleri engebeli ise ulaşım gelişemeyeceği için limanların iç bölgelerle bağlantısı zayıf olacaktır. Böyle yerlerin hinterlandı dardır. Örneğin, Rize..

Yer şekillerinin sade olduğu yerlerde limanların hinterlandı gelişmiştir. İstanbul, İzmir, Samsun, Mersin...

Bunların dışında, Çeşme, İzmir, Kuşadası, Fethiye, Bodrum, Marmaris, Antalya ve Alanya'da bulunan yat limanları turizme hizmet eden limanlardır.

Not: Sinop doğal bir limana sahip olmasına rağmen, limanın hinterlandı geniş olmadığı için gelişmemiştir.

d) Ulaşım şehirleri: Önemli yolların kavşak noktalarında bulunan şehirler ulaşım özelliğine bağlı olarak gelişme gösterirler. İstanbul, Eskişehir, Düzce, Kayseri, Afyon, Edirne gibi.

e) Maden şehirleri: Zonguldak, Batman, Elazığ, Divriği, Afşin-Elbistan, Soma

f) Dini şehirler: Mekke, Medine, Kudüs, Vatikan. Ülkemizde Konya, Urfa, İstanbul gibi şehirlerin gelişmesinde dini özellikleri de etkili olmuştur.

g) Turizm şehirleri: İstanbul, İzmir, Bodrum, Marmaris, Fethiye, Kuşadası, Antalya, Nevşehir...

h) Üniversite şehirleri: İstanbul, İzmir, Ankara, Eskişehir

I) İdari şehirler: Başkentler idari şehirlere dir. ANKARA

i) Askeri şehirler: Büyük askeri birliklerin bulunduğu şehirlerdir. Gölcük, Çorlu, Malatya, Sarıkamış gibi.

ŞEHİRLERİN ETKİ ALANLARI: Şehirlerin sahip oldukları özelliklere göre çevrelerine etkileri vardır.

Küresel etkiye sahip olanlar: New York, Washington, Londra, Roma, Mekke, Tokyo

Bölgesel etkiye sahip olanlar: Paris, İstanbul, Hong Kong

Yerel etkiye sahip olanlar: Şam, Erzurum

Dünyadaki bazı önemli şehirler ve fonksiyonları:

Mekke-Medine: Dini

Marsilya, Amsterdam ve Rotterdam, Hamburg: Liman

Londra: İdari, Liman

Paris: İdari, turizm,

Oxford: Eğitim

Tokyo: İdari, ticaret